

PROPUNERI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CADRULUI ELECTORAL Societatea Academică din România

1. problema logistică a votului în diaspora,
2. problema riscului de fraudă electorală,
3. problema dificultății de a înscrie și promova independenți și partide noi,
4. problema reprezentativității la alegerile locale (primari și șefi de CJ aleși dintr-un singur tur de scrutin),
5. problema slabei participări la vot (turul doi la prezidențiale a fost o excepție),
6. problema nominalizării candidaților, adică a nemulțumirii cu candidații aleși de partidele actuale, care sunt adesea traseiști și corupți.
7. problema corupției politice (adică distribuire de resurse publice mai mult decât e legitim contra sprijin electoral).

Problema 1. Votul în diaspora

Dat fiind că România nu are logistic cum organiza votul electronic (infrastructura IT e mult mai nedevelopată ca în Estonia) și că votul prin corespondență a fost anulat în unele țări (Franța, 1975) din cauza fraudelor numeroase **propunem o combinație de creștere semnificativă a numărului secțiilor de vot și votul anticipat pentru cetățenii români din diaspora.**

Încurajăm oamenii politici să spună net că votul electronic e imposibil altfel decât ca deziderat până când va fi România informatizată, și că acela prin corespondență poate crește semnificativ riscul de fraudă.

Problema 2. Riscul de fraudă electorală

Avem încă probleme, deși probabil mai puține decât credem, din cauză că avem liste electorale necorectate, pe care figurează mulți morți sau oameni plecați definitiv al căror CNP poate fi folosit de răufăcători ca să voteze în locul lor. Fie digitalizarea completă a evidenței populației (pentru a cărei întârziere ar trebui plătit un cost), fie înregistrarea votanților înainte de alegeri pot rezolva această situație, prima tot întârziere de ani de zile, a doua riscă să descurajeze participarea, că votantul e deja leneș să meargă la vot, darămite să se mai înregistreze. De fapt ambele sunt necesare, prima în România și a doua în diaspora. **Susținem recenzarea votanților sub orice formă înainte de ziua alegerilor și desființarea listelor suplimentare**, care pot fi înlocuite fie de un sistem canadian de vot anticipat, fie de sistemul francez.

Problema 3. Bariere la intrare

Susținem propunerile coaliției *Politică fără bariere*, cu câteva excepții de detaliu (în loc de trei persoane care să poată forma un partid, propunem o sută, în trei județe diferite). Susținem dispariția garanțiilor financiare și a altor bariere. Atragem însă atenția că eliminarea finanțării private propusă de PNL crează bariere noi. **Deci e rezonabil să eliminăm numai finanțarea de la firme (private sau de stat) și să o plafonăm foarte tare pe cea de la persoane fizice (sistem crowdfunding, donații prin mobil).** Dacă scoatem complet

finanțarea privată, degeaba coborâm pragul de înscriere, că partidele noi nu se vor putea califica la bani de la buget, nici la sedii pe propunerile actuale (natural, nu vrem să facă partide pentru sedii) și deci nu se vor mai naște. Un partid ca al Monicăi Macovei, sau al lui Nicușor Dan, au nevoie ca fanii de pe Facebook să le poată da sume mici, dar să doneze. De asemenea, o dată ce un partid sau independent ia zece la sută la alegeri în localitatea unde are sediul central trebuie să aibă dreptul la un sediu.

Mai important din punctul nostru de vedere aici, susținem eliminarea completă a pragului la alegerile locale, pentru partide și candidați independenți, unicul criteriu rămânând numărul de voturi. Dat fiind că numărul de consilieri este fix, pragul nu servește de fapt decât să ofere de fapt o primă partidelor mari și vechi, care obțin astfel mai multe locuri. Majoritatea într-un consiliu local nu e ca majoritatea în Parlament, nu e nevoie de o majoritate politică, ea trebuie creată subiect cu subiect, numai astfel va fi reprezentat interesul cetățeanului mai bine – nu ne trebuie consilii care să nu facă altceva decât să ridice mâna. Cartelarea partidelor vechi trebuie combătută mai ales local, și terenul de intrare al persoanelor sau formațiunilor noi este cel mai prielnic la acest nivel. La nivel național susținem scăderea pragului la trei la sută dacă se va opta pentru un sistem proporțional, și atragem atenția că există un trend european în acest sens – chiar de eliminare a pragurilor pentru europarlamentare.

Problema 4. Reprezentativitatea

Susținem alegerea primarilor și șefilor de consilii județene în două tururi. Nu susținem niciun sistem care să includă vreo variantă de majoritar (uninominal) pur, nici pentru o cameră, nici pentru două, deoarece ar crea noi probleme de reprezentativitate (de exemplu sistemul german nu e clar ce problemă ar rezolva din acestea, dar e clar că ar fi mai puțin reprezentativ ca sistemul actual sau un proporțional cu prag de trei la sută). **Considerăm că singurele sisteme cu reprezentativitate bună ar fi uninominalul în două tururi de scrutin și proporționalul cu prag de trei la sută și listă deschisă.**

Problema 5. Participarea la vot

Participarea la vot va crește dacă se crează condiții ca studenții și persoanele din diaspora să poată vota în secții speciale. Nu sprijinim măsuri de introducere a obligativității votului.

Problema 6. Nominalizarea candidaților

Votul pe persoană tocmai a fost identificat de Curtea Constituțională ca fiind principala sursă de legitimare a traseismului (în motivația ordonanței migrației aleșilor locali, precedent valabil și pentru parlamentari) ca atare ideea de *o persoană – o circumscripție* ar trebui abandonată dacă nu mai vrem să avem rezultate ale alegerilor viciate de traseism cum s-a văzut în ultimii ani. Este, în combinație cu dimensiunile mici ale circumscripțiilor, și principala cauză a clientelismului parlamentar, manifestat prin amendamente la buget care implică cheltuieli suplimentare.

Singura variantă care ne rămâne care să combine ce e mai bun și să evite ce e mai rău (lista închisă de partid) este votul proporțional transferabil^[1] care se aplică în Republica Irlanda, Noua Zeelandă, Pakistan, Slovacia, Estonia și alte țări^[2]. Sugerăm, date fiind marile diferențe de dezvoltare din România, un sistem cu trei la sută prag, cu liste de vot în care votanții care optează astfel pot ierarhiza cum vor candidații de pe listă (în acest sistem candidații din interiorul unui partid își fac concurență). Știm din Estonia și Slovacia că doar o minoritate în zonele cele mai prospere și urbane recurg la acest lucru, dar asta ar da votanților în sfârșit ceea ce doresc (control asupra nominalizărilor de candidați) și nu ar pune la risc partidele. Majoritatea votanților ar vota doar lista, în ordinea propusă de partid.

Singura complicație logistică ar fi că ar dura mai mult transcrierea și numărătoarea voturilor, dar experiențele din regiunea noastră arată că aceste obstacole pot fi depășite. Presupunem că reducerea numărului de parlamentari are același scop, de creștere a calității parlamentarilor. Susținem orice reducere logică, dedusă din sistemul electoral.

Problema 7. Corupția politică

Corupția politică este eronat presupusă ca fiind determinată de sistemul de vot, forma de finanțare, etc (și printre țările corupte și la cele necorupte întâlnim întreaga gamă a acestor sisteme) și deci nu se va rezolva prin nici una din propunerile de mai sus. Corupția politică există pentru că guvernele României pot alocă discreționar, deși Parlamentul teoretic aprobă un buget, mari sume de bani și alte înlesniri și favoruri, pot distribui discreționar contracte de stat și transferuri către autoritatea locală iar mecanismele de control administrativ nu funcționează pentru a preveni asemenea lucruri înainte să se producă. Mecanismele post au început să funcționeze, dar nu e suficient, iar codul electoral nu poate rezolva problema fundamentală, că oameni cu autoritate pot fără mari obstacole să abuzeze de ea, intervenind decisiv în succesul unei firme sau persoane. Asta a creat deja o mare cerere de intervenție, și cercul vicios e greu de rupt.

Dovezile academice arată că sistemul electoral e un angrenaj. Noi încercăm să rezolvăm mai multe probleme, dar e ca și cum ai lua un cablu de ambreiaj de la o mașină să cârpești alta, un motor de la a treia, niște roți de pe cine știe unde, fără a reflecta că per total, deși fiecare împrumut pare să rezolve ceva, ceea ce rezultă, pe drumurile date, poate fi complet nefuncțional. Fiecare adaos încearcă să rezolve o problemă, dar poate crea alta. Pentru că ansamblul este ce contează[3]. Prezentând interacțiunea problemelor de mai sus, foarte pe scurt, că mai sunt și altele (dimensiunea circumscripției de exemplu, are alt rol în sisteme proporționale închise față de uninominale), cel mai important este să nu facem mai rău încercând să facem bine.

Societatea Academică din România recomandă circumscripții mari, în sistemul pe liste țările cele mai "curate" au adesea o singură circumscripție națională. **În cazul României, țară cu populație medie, pentru Senat regiunea de dezvoltare poate fi considerată circumscripție, iar pentru Camera Deputaților județul și municipiul [4].**

La dimensiunea asta nici sistemul actual nu trebuie neapărat schimbat. Dacă nu mai pot unii trăi fără să-l schimbe, cel puțin două sisteme electorale, proporționalul cu listă deschisă și uninominalul în două tururi de scrutin au ajutat țări ca Estonia și respectiv Chile, cândva destul de corupte și clientelare, să evolueze și ar trebui considerate cu prioritate față de orice alte variante care s-or asocia ele cu țări bune (ca Germania), dar nu au ajutat acele țări să devină ceea ce sunt – deci rolul lor transformator nu există.

În materie de finanțare singurele legături (istoric) dovedite între finanțare și corupție (statistic nu există legături semnificative robuste), privesc transparența și limitarea cheltuielilor electorale. Dacă la ambele am implementa regulile actuale, mare parte din problemă s-ar rezolva.

note:

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Single_transferable_vote

[2] <http://www.stv.govt.nz/stv/how.htm>

[3] Persson, T., Tabellini, G., & Trebbi, F. (2003). Electoral rules and corruption. *Journal of the European Economic Association*, 1(4), 958-989.

[4] people.su.se/~tpers/papers/pttjan03.pdf